

**STUDY OF THE PROCESS OF SOCIAL REINTEGRATION OF VETERANS AS A
SYSTEMIC PROCESS
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ, ЯК
СИСТЕМНОГО ПРОЦЕСУ**

Background: Russia's full-scale invasion of Ukraine has resulted in a growing number of veterans who represent an increasingly heterogeneous social category. When returning to civilian life, veterans face the need for social reintegration into the environments from which they were previously disintegrated. The process of social reintegration is systemic and includes successive stages of veterans' integration into the military environment, disintegration from it, and reintegration into civilian life. The study of this process requires a comprehensive analysis of the transformation of identity, change of status and social roles of a veteran during the transition between different environments.

Purpose: to conceptualize the process of social reintegration as a systemic process, the study of which should include an analysis of the social integration and disintegration of veterans.

Methods: the article uses systematic analysis to study the process of social reintegration of veterans, as well as empirical research of domestic and foreign sociologists on the topic.

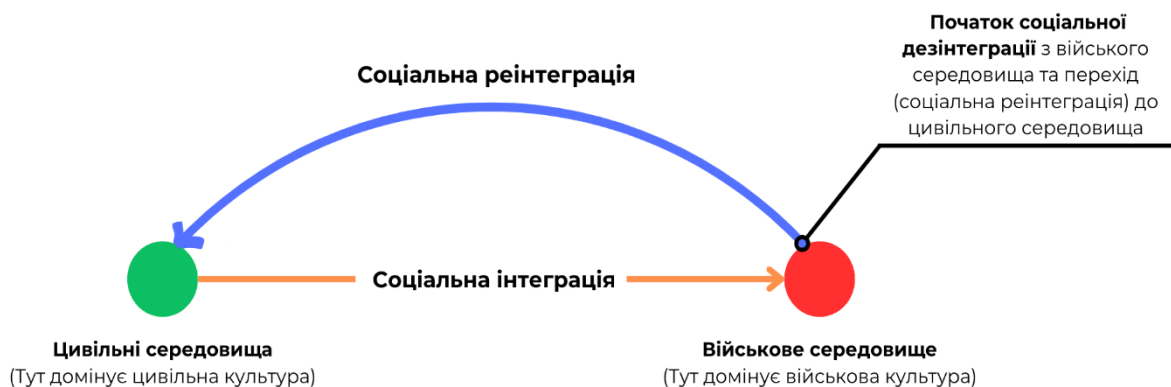
Results: The integral features of the social reintegration of veterans are: the sequence of stages of integration, disintegration and reintegration; transformation of identity in the process of transition between environments; the need for assimilation to military and civilian culture; change of social statuses, positions and roles. Social reintegration depends on the success of the veteran's adaptation in different social groups, on assimilation into civilian culture and on providing opportunities for such assimilation at the micro, meso and macro levels.

Conclusion: The social reintegration of veterans is a systemic process, the study of which should include an analysis of the veteran's sequential passage through the stages of integration, disintegration and reintegration. The key aspect of this process is the assimilation of a veteran to military and civilian culture, transformation of identity, change of status and social roles of a veteran during the transition between different environments. The systematic and leveled nature of social reintegration indicates its relational nature, which includes individual actions, interaction with the immediate environment, wider social groups and institutions.

Keywords: social reintegration of veterans, military culture, civilian culture, civilian environments, military environment, veterans' identity.

Процес соціальної реінтеграції ветеранів є системним процесом, оскільки він є неможливим без попереднього проходження ветеранами таких процесів, як соціальна інтеграція та соціальна дезінтеграція. Тобто перед тим, як пройти процес соціальної реінтеграції у цивільне життя (цивільні середовища), ветеран має бути соціально інтегрованим у військове середовище та військову культуру. У результаті цієї інтеграції він стає частиною певної соціальної категорії в межах збройних сил, перебування в якій формує для нього нову ідентичність, соціальну позицію та роль. Після інтеграції у військовому середовищі для ветерана стає можливою соціальна дезінтеграція з цього середовища (наприклад унаслідок, набуття інвалідності, самовільного залишення частини, закінчення військового конфлікту), і лише після цього — процес соціальної реінтеграції. Власне, соціальну реінтеграцію можна визначити як процес повернення (або набуття нових, втрачених) до тих соціальних середовищ, соціальних груп чи категорій, позицій і ролей, з

яких ветеран раніше був дезінтегрований добровільно, примусово або вимушено внаслідок переходу від цивільних середовищ до військового середовища (рис. 1).

*Рис. 1. Схема процесу реінтеграції ветеранів
(Джерело: складено автором)*

Військове та цивільні середовища є соціальними середовищами, які, своєю чергою, є однорідними наборами таких самих або схожих позицій та ролей, дій і мислення індивідів, інтеграція між якими відбувається через механічну солідарність (Штомпка, 2020). Тому військове середовище пов'язане з військовою діяльністю, і притаманне тим, хто залучений до служби у війську та виконує відповідні бойові завдання, а цивільні середовища — це всі ті середовища, які не пов'язані з військовою діяльністю; сюди можна віднести мистецьке, політичне, церковне та інші (Штомпка, 2020).

Також під час переходу від військового до цивільних середовищ відбувається й перехід від військової до цивільної культури. Культура ж у середовищах є набором схожих дій (звичаїв, традицій) та способів мислення (переконань, уподобань) їхніх представників (Штомпка, 2020). Цей набір схожих дій, переконань і способів мислення має й військова культура, якій притаманна дисципліна, наполеглива праця, патріотизм, відвага, честь і чесність, гордість за службу, пріоритет місії над особистими потребами, подолання труднощів, лідерство й наполегливість, особлива товариськість і взаємна довіра між військовими, а також сувора система порядку, структури й тренувань, що формує унікальний спосіб життя, відмінний від цивільного середовища й культури в них (McCormick, Currier, Drescher, & Griffin., 2019). Цивільна ж культура притаманна для всіх цивільних середовищ й є більш гетерогенною системою цінностей, соціальних норм та практик, що суттєво різниться від уніфікованої військової культури. Відповідно, ветеран проходить не тільки перехід, а й процес асиміляції до тих дій (звичаїв, традицій) та способів мислення, притаманних цивільній культурі, з якої він раніше був дезінтегрований, і яка з часом стала для нього менш звичною через формування у нього військової ідентичності. Неасимільованість ветерана до цивільної культури може ускладнювати процес його соціальної реінтеграції в первинні групи (сім'ю, родичів, друзів) та вторинні групи (робочий колектив, громаду), у яких може домінувати саме цивільна культура. Тому забезпечення мікро-, мезо- та макрорівних можливостей для асиміляції ветерана до цивільної культури є важливою складовою успішного проходження процесу його соціальної реінтеграції та тих звичних практик, позицій та ролей, які ветеран мав до інтеграції у військове середовище.

Іншою важливою особливістю проходження ветераном процесу соціальної реінтеграції є те, що під час переходів між середовищами у ветерана змінюється його соціальна ідентичність, соціальні позиції та ролі, які він виконує у тому чи іншому середовищі/соціальних групах. Військову ж ідентичність можна розглядати як таку, що укорінена в повсякденних практиках,

характерних для військового середовища. Вивчення зміни ідентичності ветеранів є особливо важливим для розуміння соціальної реінтеграції, адже після завершення участі в бойових діях вони вже не є тими, ким були до входження у військове середовище, оскільки набувають нової ідентичності, сформованої через спільно пережитий досвід, наприклад участь у бойових діях.

Підсумовуючи, соціальна реінтеграція ветеранів є системним процесом, вивчення якого включає послідовний аналіз досвіду ветеранів з соціальної інтеграції, дезінтеграції, а також власне соціальної реінтеграції. Такий підхід дозволяє оцінити процес соціальної реінтеграції як системний та послідовний, вивчення якого неможливе без оцінки попереднього досвіду ветеранів до початку інтеграції у військове середовище, інтеграції у військове середовище, дезінтеграції з військового середовища, а також реінтеграції у цивільні середовища, з яких ветеран був дезінтегрований через початок служби у війську. На кожному з цих етапів важливо також розуміти досвід переходів між середовищами, процес асиміляції до військової та цивільної культури, трансформацію ідентичності ветерана, а також зміну його статусу, позицій та ролей у наслідок переходів. Отже, системність та рівневість процесу соціальної реінтеграції вказує на те, що даний процес є реляційним процесом, а отже вивчення соціальної реінтеграції ветеранів та її успішності не відбувається відокремлено від індивідуальних дій, взаємодії з близьким оточенням, взаємодії з вторинними групами, функціонування ветеранів у просторі а також взаємодії з інститутами та системами.

Список використаних джерел та літератури:

McCormick, W. H., Currier, J. M., Drescher, K. D., & Griffin, B. J. (2019). Military culture and post-military transitioning among veterans: A qualitative analysis. *Journal of Veterans Studies*, 4(2), 287–298.

Штомпка, П. (2020). Соціологія. Аналіз суспільства: [підручник: монографія]. Нове розширене видання. Львів: Колір ПРО.

Contact information:

Martyniuk Yevhen – PhD student, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences and Social Technologies, National University of «Kyiv-Mohyla Academy», ye.martyniuk@ukma.edu.ua

Serdyuk A.

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Сердюк А.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

AGENT-BASED SIMULATING OF UKRAINIAN UNIVERSITIES ADAPTATION TO A FULL-SCALE RUSSIAN INVASION АГЕНТНА СИМУЛЯЦІЯ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Background: Russia's full-scale invasion of Ukraine has severely disrupted the country's higher education system, damaging infrastructure, displacing staff and students, and forcing institutions to rapidly adapt. Despite these challenges, Ukrainian universities have demonstrated resilience by relocating, switching to online education, and modifying academic procedures.

Purpose: To explore how Ukrainian universities, students, and faculty adapt to war-induced disruptions using an agent-based model that captures individual behaviors, institutional strategies, and systemic patterns under crisis conditions.